

“Nova York ha estat per a mi com un electro-xoc cultural”

El periodista Llibert Ferri explica, amb el llibre *Manhattan líquid*. Un viatge del crash a Obama, un viatge interior, un autodescobriment.

‘Manhattan líquid’ és una crònica, un assaig, un reportatge i un relat memorialístic sobre la ciutat de Nova York que va del ‘crash’ del 2008 a l’elecció d’Obama. Signa el llibre el periodista Llibert Ferri.

Llibert Ferri (Barcelona, 1948) publica a la Biblioteca Universal Empúries el llibre *Manhattan líquid*, una crònica personal que cavalca entre el reportatge i l’assaig, sobre el Nova York que va viure el *crash* del 2008 i la campanya del primer president negre dels Estats Units, Barack Obama.

Testimoni de la caiguda de la Unió Soviètica, com a corresponsal de TV3, Llibert Ferri ha convertit la seva experiència periodística russa en diversos llibres. És col·laborador d’EL TEMPS.

—Vàreu anar als Estats Units pel *crash*?

—No. Vaig anar-hi per posar fi a l’etapa soviètica. Sabia, això sí, que coincidiria amb la campanya electoral presidencial. El *crash* em provoca una mena de viatge interior que em porta a recular dues generacions fins al *crash* del 39 i la Gran Depressió. Vaig anar-hi perquè em vaig matricular en un curs de vida i cultura nord-americana a Nova York. M’anava bé per a fer coses que no havia fet fins en aquell moment.

—Fins aleshores us havíeu girat d’esquena als Estats Units?

—No, no m’hi havia pas girat. Ara bé, jo sóc fill de la generació del 68. Vaig néixer el 1948 i d’alguna manera vaig arrossegat els tòpics de la lluita franquista i un era l’antiamericanisme.

Els americans van apuntalar el franquisme, a partir de la visita del president Eisenhower a Madrid el 1959 i la instal·lació de les bases. La complicitat dels americans amb el franquisme va generar frustració. Hi havia aquesta mena de recel, de ressentiment, cap a allò que significaven els Estats Units com a potència mundial i com a sistema socio-econòmic. En canvi, la cultura americana m'havia atret molt. Els grans autors americans, de Scott Fitzgerald a Tennessee Williams, m'apassionen. En la mesura que et fas gran i creixes –més en el sentit emocional que no en l'edat–, redescobreixes què significa la cultura americana en el món de les idees i què va fer que s'exiliessin als Estats Units gent de l'Escola de Frankfurt, com Theodor Adorno i Hannah Arendt. Com dic al llibre, Nova York ha significat per a mi una cosa semblant a un electro-xoc cultural.

—**Us heu il·lusionat amb Obama? Woody Allen ha dit que tant de bo fos un dictador, és a dir, que tant de bo pogués portar a terme la seva obra fàcilment sense que els republicans i conservadors li fessin la guita.**

—A mi Obama em va il·lusionar mentre vaig viure la seva campanya i l'elecció i em continua il·lusionant, però és una il·lusió un pèl escèptica. Hi ha un cert escepticisme. Com va passar amb l'arribada de Roosevelt, s'ha produït un canvi important, profund.

—**Hi ha molts punts en comú amb l'arribada de Roosevelt?**

—Hi ha paral·lelismes i analogies, però també diferències remarcables que donen per a moltes reflexions. Per exemple, entre el *crash* del 29 i l'arribada de Roosevelt passen quatre anys. El New Deal triga quatre anys a arribar i l'economia viu ensorrada durant tot aquest temps. Per culpa d'això, Europa cau en un infern que obrirà les portes als feixismes i, finalment, a la Segona Guerra Mundial. En canvi, entre el *crash* de la tardor del 2008 i l'elecció d'Obama passen només quatre setmanes i les primeres mesures importants de rescat s'apliquen al cap de quatre mesos del *crash*, el febrer següent. És a dir, els ritmes de vertigen no tenen res a veure. Ara, els remeis han arribat abans. És allò que diu el pensador polonès Zygmunt Bauman en la seva anàlisi de la vida líquida, que tot és efímer,

res no regeix, tot s'escapa i la velocitat s'imposa a la durada. Potser això és positiu perquè les coses passen ràpidament. Per això poso la paraula *líquid* al títol, concepte que em serveix d'eina de reflexió en trossos significatius del llibre. El neoliberalisme va tocar fons la tardor del 2008 però els seus efectes, les seves formes civilitzadores, o anticivils, cohabitaran amb nosaltres durant molt de temps.

—**Els Estats Units s'han avançat?**

—Sí. Als Estats Units ja hi ha signes de recuperació. I Europa va més endarrerida, tot i que va superant els atacs dels sectors més agressius del capitalisme, els més especulatius. Això ja va passar els anys 30, si bé llavors no hi va haver recuperació. Tinc la impressió, la intuïció –no sóc economista, però– que Europa se'n surt. La mateixa crisi de l'euro portarà salts qualitius a la consciència dels polítics i governants per salvaguardar el patrimoni europeu, per consolidar la unitat econòmica i monetària. No és una idea meua. He vist que s'ha elaborat amb més precisió. Ho ha dit el pensador alemany Jürgen Habermas i està molt bé perquè és una mena d'antídoto contra el pessimisme.

—**Què té Obama que no tinguin els altres presidents demòcrates, a banda del color de la pell?**

—Més que allò que té, per a mi hi ha una cosa que el personalitza: que coincideix amb aspectes molt concrets

dy trenca amb la grisor de la postguerra i Obama trenca indubtablement amb la grisor de l'etapa Bush. I cal afegir-hi, igual que alguns presidents com ara Jimmy Carter, el toc ètic, moral, de bona persona. De persona preocupada pels altres. I de Clinton, en té la dona, treballant amb ell. Per tant, és una mica compendi de tots aquests.

—**Quan decidiu d'escriure el llibre sobre la vostra estada a Nova York?**

—Al viatge de tornada a Barcelona, a l'avió, pels volts de Nadal del 2008. Fins llavors no ho havia decidit. Mentre era a Nova York, sobretot el darrer mes, vaig patir una mena de baixada a l'infern personal, de fer-me preguntes sobre qui sóc i d'on vinc, què passaria si no hagués tingut la família que vaig tenir, si no hagués viscut on he viscut. I vaig fer una espècie d'exercici espirituals, a Manhattan, com si fos tancat en una cel·la de Montserrat. I aleshores et contrastes amb tu mateix, t'autoobserves. I mentre es produeix allò hi ha inconscientment un material que s'acumula a les teves neurones i quan acabes aquest exercici espiritual, en pujar a l'avió, tota una riuada d'idees inunden el cervell i comencen a bullir. El llibre emergeix quan culmina el meu viatge interior. Havia previst un viatge lúdic i va ser bastant introspectiu.

—**Per això el llibre és tan personal?**

“Barack Obama coincideix en aspectes molt concrets amb alguns dels presidents demòcrates més destacats, de Roosevelt a Carter”

d'alguns presidents demòcrates destacats, dels més destacats. Té aquesta aura d'home providencial de Roosevelt; té la joventut de Kennedy i, com Kennedy, ha portat aires nous a la Casa Blanca. Kennedy hi va portar el rock and roll i el twist –a banda de prostitutes, les que li duia Sinatra. Kennedy representa l'arribada de la generació *beat* i Obama també s'identifica amb tot allò que és innovador, radical, trenca. Un dels ideòlegs de la campanya d'Obama era un músic de rap i el que li escriu els discursos té 27 anys. Kenne-

—Sí. Els meus pares van ser fills de la Gran Depressió i fills de la guerra civil i jo sóc fill de la recessió del 73 i de la transició. I això no vaig poder evitar de relacionar-ho. Era una cosa que tenia pendent amb mi mateix.

—**De totes menares, allò que deu haver-vos fet ballar més el cap deu haver estat la vostra relació amb l'URSS i el comunisme, no?**

—Sí.

—**Què era Llibert Ferrer abans d'aquesta llarga i intensa etapa soviètica?**

—Si haig d'aprofundir la línia personal, emocional, jo diria que el meu interès per l'URSS i el comunisme em ve durant les converses que sento a casa dels avis, converses polítiques, ja de ben petit. A mi em va impressionar molt una novel·la radiofònica que sentia a Ràdio Barcelona, *Lo que nunca muere*, de Luis Alberca i Guillermo Sautier Casaseca. Era un serial de propaganda franquista i explicava el cas d'una parella d'espies soviètics, del KGB, que volien fer atemptats a Espanya. La dona, que es deia Nita Kruxova —una referència clara a Nikita Krhuitxov—, es fa amiga d'unes monges i acaba fent-se bona. Jo era un nen i m'atreia aquell món, els misteris i les incògnites que intuïa que hi havia al darrere. Aquell ambient de postguerra que visc, sobretot a casa dels avis, és el que em fa interessar per l'URSS i el comunisme.

—**Curiositat. I admiració, també?**

—Hi havia curiositat i grans reserves, grans dubtes. No puc dir que hi hagués admiració. Podia admirar algun fet històric, com la mort de milions de soviètics per a aturar els nazis; sí, el sacrifici d'aquella gent. La cultura de casa era liberal i republicana, no era marxista. Després vaig conèixer el marxisme, però jo no he passat mai de socialdemòcrata radical. I veia amb escepticisme idees com paradisos, la dictadura del proletariat, etcètera. Tot això em feia por. Jo vaig a Rússia just quan la Perestroika comença. Vaig anar-hi amb la il·lusió de veure con un sistema totalitari es podia convertir en un altre de més humà, però em vaig adonar que no. Allò no tenia sortida. El sistema soviètic era totalment podrit, políticament, econòmicament i socialment. No es podia reformar.

—**A Moscou vàreu treballar com a corresponsal i, per tant, vàreu seguir l'actualitat al dia. No devieu poder fer cap viatge interior com el d'Amèrica.**

—Vaig poder tenir algun moment íntim, però vaig treballar molt i en molts camps, perquè també vaig capbussar-me en els arxius, que s'acabaven d'obrir, sense temps de fer cap viatge interior.

—**El llibre de Nova York és un llibre insòlit en un periodista, en estil i configuració. Normalment, els corresponsals escriuen llibres que par-**

L'ex-corresponsal de TV3 a Moscou diu que no hauria pogut viure contínuament a Rússia.

teixen de les seves cròniques, i això conforma la tipologia del text, però en aquest cas no és així. Entre més raons, perquè no hi vàreu fer de corresponsal.

—Sí, és un híbrid de crònica intimista, de reportatge, de relat memorialístic... I narració d'uns fets històrics que tenen com a rerefons la ciutat de Nova York.

—**No heu quedat tip dels russos?**

—No. Continuo tenint-hi amics, mantenint-hi relacions. Hi ha un moment que te'n satures, indubtablement, i necessites desconnectar; si no, no aguantes. Admiro els companys que hi són de fa molts anys. Jo no podria viure-hi contínuament. Tampoc no puc desvincular-me'n. L'arribada de Putin és un episodi més d'aquesta història que va començar fa 25 anys amb la Perestroika.

—**Cal una energia especial per a compaginar el periodisme àudio-visual amb el periodisme escrit i la redacció de llibres, no? Pocs periodistes ho fan.**

—Potser sí que cal, però sobretot cal sentir la necessitat de fer-ho. Jo no podria quedar-me amb el periodisme àudio-visual, necessito escriure. I sé que el periodisme escrit és condicionat per l'àudio-visual. Igualment, quan faig algun documental m'adono que hi incorpore aspectes de la redacció literària, faig una redacció més acurada, tot i que la imatge imposa sempre el seu domini. M'agrada donar-hi un toc literari.

—**Sou pessimista o optimista sobre el futur rus?**

—Amb el futur rus a termini mitjà, no és que sigui pessimista: és que Putin estirarà tant com pugui les seves possibilitats de reformisme autocràtic. Totes les reformes han vingut des de dalt i amb mètodes autoritaris, és a dir, fracassaran, comportaran un llarg període d'estancament. Putin s'ha beneficiat de la pujada del preu del petroli i, per

tant de l'entrada de divises. Gràcies a això, va poder invertir en sectors en què la gent esperava millores urgents, com la sanitària i l'escola. A més, la classe mitjana urbana ha crescut i ara representa el 22% de la població urbana. Aquestes millores han donat un coixí al règim i, al mateix temps, popularitat. El contrast amb el règim de Ieltsin és clar. Va ser una època de robatoris i borratxeres, una etapa de frustració. L'arribada d'un autòcrata com Putin s'ha vist de forma positiva. L'autoestima puja i això dona suports. Putin compta amb l'opinió favorable del 70% de la població. Això li permet d'escanyar l'oposició demòcrata, que no té cap força, cap transcendència. Només els autoritzen mitjans engabiats i els periodistes que denuncien la corrupció són assassinats.

—**Ara, per tant, no es pot anar més enllà d'aquesta autocràcia, doncs?**

—No. Jo crec que encara té camp, encara té pistonada. El fet més probable és que Putin es torni a presentar a les presidencials del 2012 i que sigui elegit sis anys més. Fins i tot podria tornar a ser-ho del 18 al 24. Serien 25 anys de règim de Putin. Amb 25 anys de Putin i la por com a factor de cohesió del règim i la societat, és impossible que es camini cap a la democràcia; es mantindrà un règim semiautoritari. I l'economia, anirà cap a un estancament, perquè les divises no s'han invertit en sistemes productius. Tampoc no hi ha inversió estrangera perquè no hi ha garanties legals per a l'inversor.

—**La vida quotidiana de Manhattan va patir, de forma visible, els efectes del crash?**

—De forma visible, no. Saps quins han estat els efectes de la crisi perquè ho has llegit. La classe mitjana-alta se n'ha hagut d'anar de Manhattan perquè els impostos i els lloguers són molt alts i la capacitat econòmica d'aquesta classe ha minvat. Ara, si passeges pels principals carrers i avingudes, veus la vida, l'activitat de sempre. Com passa a Barcelona. Són ciutats amb una estructura econòmica bastant consolidada i, per tant, tot i que la crisi ha estat força agressiva, no els ha afectat gaire, o no de forma que es faci perceptible des del carrer.

Lluís Bonada